

ΧΑΝΕΛΑ (σηκώνεται). Νά τος !

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ποιός είμαι ;

ΧΑΝΕΛΑ (γονατίζοντας). Έσύ.

ΓΟΤΒΑΛΔ. Πες τόνωμά μου...

ΧΑΝΕΛΑ. Άγιος ! Άγιος !

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ξέρω γώ όλα τα πάθη σου και τους καημούς σου...

ΧΑΝΕΛΑ. Καλέ, καλέ μου...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Σήκω !

ΧΑΝΕΛΑ. Τό φόρεμά σου είναι άκηλίδωτο.

Έγώ όμως είμαι στη ντροπή βουτηγμένη.

ΓΟΤΒΑΛΔ. Σου παίρνω λοιπόν κάθε άθλιότητα, χαρίζω στα μάτια σου τό αιώνιο φώς... Κλείστε μέσα σας ήλιους και ήλιους. Κλείστε μέσα σας τήν αιώνια μέρα απ' τή χαραυγή ως τό σούρουπο κι από τό σούρουπο ως τή χαραυγή. Κλείστε μέσα σας ό,τι δώ πέρα φεγγοβόλαει. Τή γαλανή τή θάλασσα, τό γαλάζιο τόν ουρανό και τό δλοπράσινα λειβαδιά στους αιώνες τών αίωνων...

Δίνω τό χάρισμα στ' αυτιά σου νάκούνε κάθε αναγκάλιασμα όλων τών μυριάδων τών άγγέλων που κατοικούνε στις μυριάδες απ' τοις ουρανούς του Θεού...

Δίνω τό δέσιμο τής γλώσσας σου κι άπιθάνω πάνου της τήν ψυχή σου και τήν ψυχή μου και τήν ψυχή του Θεού του Παντεδύναμου.

Μ' αυτά τα δάκρια ξεπλένω τήν ψυχή σου από τόν κουρνιαχτό κι από τά βάσανα του κόσμου. Θέλω νά σ' όδηγήσω πέρα από τά στρα τούρανοῦ.

Όρλια πολιτεία και μακρσία εκεί λουλουδιζουνε παντοτινά ή Βιρήνη και ή Χαρά. Είναι μαμαρένια τά σπίνια και χρυσές οι στέγες. Κοκκινωπό κρασί στις βρύσες ρέει. Στους άπλους κατάσπρους δρόμους λουλούδια είναι σπαρμένα κι ήγιες έκκλησιές για χαρές σημαίνουνε μόνο. Πράσινες οι στέγες λαμποκοπάνε στο φώς τής αύγής, και πεταλούδες γύρω τους πετούν και ρόδα τις σφιχταγκαλιζούν. Και δώδεκα σάν από γάλα κύκνοι κουνουνε μεγάλους γύρους, στόν άέρα, φουσκώνοντας τάσπρα τό ήχερά τους τά φτερά, και πετούνε στίλες μυωδάτους ουρνούς, τρεμουλιώνοντας σά βρελιών άσήμε από τώ φτερώ τους χτύπους. Και σάν τή λύρα με τό φτερούγισμά τους, χρυσή λαλή ξεχύνουνε, βλέποντας προς τή Σιώνα κάτω, σέ κήπους, σέ πέλαγα, και σέρνουν ξοπίσω τους σκιάς χρυσές και πρασινες. Και τους άθρώπους, βλέπεις, νά χειροκροτούνται σά σέ γιορτή κι' έτσι νά περπατούνε σέ παρδεισένιους κήπους.

Τό πέλαγο, τό άτίλιωτο τό πέλαγο, είναι γεμάτο από κόκκινο κρασί. Και στόν άφρό του βουτούν τά λαμπερά τους τά κορμιά. Στην τότε λάμψη μέσα τά σκεπάζει ή κρυσταλλένια πορφύρα. Και βγαίνουν από τό κύμα αναγαλλιάζοντας γιατί λουστήκανε στο αίμα του Χριστού.

Στά κατάσπρα ντυμένα, άγγελούδια, έλάτε, τούρανοῦ άγαπημένα περιστεράκια έλάτε, τυλίξτε τάδύναμο, τό μαρμένο τό κορμί, που ή παγωνιά τό ξέρανε τής θερμής. Άνάλαφρα τις σάρκες του άγγίχτε νά μὴν πονέσει. Κι άνάλαφρα πατώντας και δίχως νά χτυπάτε τά φτερούγια σας, φέρτε τη, περνώντας από λειβαδιά δροσερά, και στοῦ φεγγαριού τήν ήρεμη λάμψη, εκεί... αναγκάλιασμα από ευωδιές... σέ χιόνια από λούλουδα παραδεισένια... νάν τή δεχτεί μιá μακαριότητα...

Κ' ενώ κοιμάται σέ χρυσό κρεβάτι, χύστε νερό απ' του βουνοῦ τή βρυσούλα σέ μαμαρένιο λουτρό, και κόκκινο κρασί και γάλα Άντιλόπης, σέ καθάριο ύγρό τό κέρασμά της, νάποτιυθεί... Και κόψτε κλώνους άλάκαιρους από γιασουριά και πασκαλιές... κι από τή δροσούλα τής νύχτας... τό κρυσταλλένιο τους τό βάρος τλόφρεσκο, ές τριζει πάνου της. Και μαλακώ μετάξι πάρτε ύστερις νά σφουγγίζετε, με προσοχή, σάν κρινόφυλλα, τό κάθε μέλος της, τό πονεμένο.

Άπό τό ποτήρι ποτίστε τη κρασί και βάλτε μέσα ζουμί γλυκύτατο φράουλας που από τό γήλιο άκόμα νάναι πυρωμένη - βελουδένιου ροδακινιού, ποτακαλιού χρυσού ζουμί άρόμη, και φέρτε τα σέ δίσκους χρυσούς κι άσημένιους που λάμπουνε σάν καθρέφτης. Τό στόμα της σέ γλύκες νά χαίρεται, τήν καρδιά νά γιομίζει τής ήνις όνειρεμένη λαμπαράδα κι άφρονία. Τό μάτι της σέ άψηλές στοές νά χαίρεται. Και πεταλούδες φωτερόχρωμες σά σμαραγδένια στεφάνια του παλατιού της νά πετούνε. Πάνου σέ στρωμένο άτλαζι, άνάμει' από ζουμπούλια κι άνιμώνες, νά πατάει. Στα πλάγια της νάνεμίζονται φοινικόφυλλα πράσινα και νάντιρεγγίζουνε στους τοίχους, σάν κοιτώνες της δλ' αυτά. Και σέ λειβάδικ δλοπόρφυρα, σπαρμένα παπαρούνες, τή δύστυχη τή ματιά της νά ρήχνει, νά βλέπει κεί τή γελόπουλα χρυσές μπάλες νά παίζουν, στήν πρωινή άχτίδα, και σέ πλατιά μουσική νά πλίνει ή ψυχή της...

ΑΙΓΕΛΟΙ (ψέλλοντας). Σέ πάμε κει κρυφά κι άνάλαφρα... ώ, τί χαρά!... στους ουρανούς... ώ, τί χαρά, στους ουρανούς !...

ΓΕΡΑΡΤΟΣ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ

“ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ,, ΚΛΠ.

“Αν ή σοδιά σέ άλλα είδη τής ρωμάνικης λογοτεχνίας δέν είναι τότε πλούσια, ή λυρική ποίηση ώστόσο μάς αποζημιώνει. Ό λυρισμός είναι ή διάθεση που επικρατεί στις μέρες μας. Κάθε φυλλάδα και περιδικό κ' έφημερίδα είναι γεμάτα κακαρίσματα λυρικών κλωσσών και κλωσσόπουλων, τό λυρικό στοιχείο διασπεντεύει και θρασυμχνάει σέ κάθε είδος λόγου, ένας απ' τους πρώτους ποιητές μας προφητεύει στο λυρισμό τό δραματικό μέλλον του τόπου μας, ένα καινούριο περιδικό έρχεται νά στυλώση ήρωικά τή σημαία του σά μόνη έλπίδα ζανκγεννημού, και τέλος κ' έμεις οι ίδιοι που τόν πολεμούμε δέ μπορούμε νά ξερωτωθούμε τό βάρος του άκάμα κι έξω από τή νόμιμη περιοχή του. Σημαδιδι ποιά επίδραση κάνει τό γράθε στόν άνθρωπο και πώς ή καλή θέληση δέ φτάνει για νάλλάξουμε τό νόθο φυσικό μας. Πόσο ή λυρική διάθεση όρελει ή ζημιώνει έξω από τά φυσικά της σύνορα, ίσως δοθή εύκαιρία νά εξεταστή άλλη φορά. Αύτή τήν ώρα θέλω νά χαρώ αύτή τή διάθεση μέσα στή νόμιμη της σφαίρα, στή λυρική ποίηση. Τρεις νεόβγαλτες συλλογές τραγουδιών μου δίνουν τήν περίστασι. Η πρώτη έρχεται από μιá δοκιμασμένη μούτα, οι άλλες δυό κλειούν πρωτάκουστους σκοπούς ποιητικών χειδωνιών.

Πρίν τις άνοίξω, χρυσάω νά κόμω τήν εξέγηση πώς τή στιγμή αύτή ή διάθεσή μου καθέλλο είναι παρά λυπητερή κι άπαισιόδοξη. Ό ήλιος του Μαρτίου φεγγεβολάει στή σκότη μου, τά χιόνια λυώνουν έξω απ' τις σκεπές και σέ κάποια ξερά χαμόκλαδα μπρός στο παράθυρό μου σά νά ζητάη νά σκάση τό πρώτο άνοιξιό της πρασίσιμα. Φυσικό λοιπόν ή θανατερή άπκ. σιροζία τών «Πεπρωμένων» του κ. Μ. Μαλακάση νά σκονάψη στήν ψυχική μου διάθεση τής ώρας. Δέν ξέρω πώς θά ενεργούσε αύτή τή στιγμή στήν ψυχή μου ένα σονετο του Σκίξπερ, ή μιá στροφή του Ρολλά, για νά μὴν πηγαίνωμε πολύ ψηλά, αν δηλαδή θά μπορούσε νά μου νικήση τή διάθεση, ύποβάνοντας τη στή δική του εκίο που ξέρω μόνο είναι πώς ή τέχνη του κ. Μ. Μαλακάση δέ μπορεί νά με νικήση, νά με κάμη σκλαβο τής θανατερής μελαγχολίας της. Ίσως νά είναι άδυναμία τής δικής μου ψυχής. Ωστόσο θυμούμαι μιá φορά, σε μιá θλιμένη ώρα τής ζωής μου, πώς οι «Άλκυόνες» κι ό «Προσκυνητής», δυό

για τά δικαιώματα του βελτιού λοχία, μά ή συνειδήσή του δέ γνώριζε σεδισμούς σέ τέτια δικιώματα. Κ' ή άγκνη ήταν γι' αυτόν άγώνες, όπως κ' ή ζωή όποιος φάν τόν άλλον. Καυγάδες, μοναχά και σούσουρα άπόφευγε όσο μπρούσε, ως τό σημείο δηλαδή που δέν πειράζονταν τό φιλότιμό του. Και σήμερα όταν ξαγνάνιζε τή Σακαρέλο στο βελούχι, κατάλαβε κι αυτός τή θέση τών κοχνημάτων. Ός τόσο δέν τού ήταν δυνατό νά ύποχωρήση μονομιάς. Από μιás άρχης δέν τόχε στο νου του κι ό ίδιος νά τραβήξη τό παιγνίδι με τήν όμορφη τής κούλιας πολύ μακριά, μά παλι ό καιρός που έχασε γι' αύτή και πιδ πολύ τα έξοδα που έκαμε δέν έξίζαν για δυό βδομαδες μόνο! έπειτα δέν είχε άκόμα σ' άλλο μαχαλά έτοιμασμένα τά πράγματα ως εκεί που νά μπορη νά μουτζώξη έδώ μιá και καλή.

Για νά μη δώση ύποψίες περισσότερες, άφου είδε κούλα πώς ή Κούλα δέν έδωγινε, έφυγε γρήγορα απ' τό βελούχι. Γύρισε μόνο τό νύχτωμα, σάν είδε πώς ή Μαρώ βγήκε περίπατο κι ό Ίσκιος τής Φρόσω; κίνησε κατά τήν πόλη και κατά τή συνήθεια του, όλότελα αντίθετη απ' του Σακαρέλου, δρασκέλησε γοργά τό φράχτη κι άνέβηκε γοργότερα τή

σάλα τής κούλιας. Η γλαβανή του χειμωνιάτικου και τό σύρτωμα τής πόρτας του κατωγιού άπολέσα του άσούλιζε τήν ύποχώρηση.

«Καλησπέρα.»

Η Κούλα δέν τόν καρτερούσε.

«Σ' έσκαίξω.»

Η Κούλα έτρεξε και του έσφιξε και τά δυό χέρια. Η ψυχή της, κουνηγημένη απ' τήν άγωνία όλημέρα, γύρεψε άσυλο κοντά του. Τόν κάθισε στήν καναπέ στο πλαϊ της.

«Είσαι άποσταμένη;»

Η Κούλα τόν άγκάλιασε.

«Θάγες πολλή δ'λιά σήμερα;»

Η Κούλα κούνησε τό κεφάλι με χαμόγελο.

«Γι' αυτό δέ σέ είδα όλότελα στο παραθύρι;»

Η Κούλα βρέθηκε σέ στενοχωρία.

«Έτο' είν' οι ν'κοκυρές» δέν τς μέλει αν τς

λαχταράει ό άλλος απ' κάτω.»

«Ηθες, βλέπω, μ' όρεξη για νά με π'ράξης.»

«Και μάλιστα νάναι και δυό απ' άκρτεράνε.»

Η Κούλα κοκίνησε, μά ό καλός της δέ μπο

ρούσε νά τό δη στή σκοτινιά τής κάμκρας.

«Ποιό δυό;» ψιθύρισε· αδι σέ καταλαβαίνω.»

Ο Σκαλτογιώργος γέλασε.

«Τάθωο περιστερώνι που νά καταλάβη;»

«Τι σ'ύρθ' άπόψε; ήθες εξεπιούτο νά με π'ράξης;» είπε κλαυτά ή Κούλα κι άφισε τό χέρι του.

«Έλα, έλα' έτο' τό λεω, για χώρατα», είπε ό λοχίας και τής έπικσε τό χέρι πάλι.

Τήν έσυρε κοντότερα του και τή φίλησε. Η Κούλα τιν φίλησε κι αύτή και βρήκε ξανά τό θάρρος της.

«Νά σέ ρωτήσω κατιτίς. θά μ' τό πής στέλλήθαι, Κούλα;» ρώτησε άξαφνα ό πρώτος πάλι.

«Αν τό ξέρω, θά σ' τό είπω», άπκντησε ή Κούλα κάπως κομπιασμένα, σά νάχε τό προαί σθημα τί θά ρωτούσε ή φίλος της.

«Μ' κάνεις όρκο;»

«Τι όρκο νά σ' κάμω;»

«Πώς θά μ' πής τήν αλήθεια.»

«Αν τνε ξέρω, θά σ' τνε πώ», ψιθύρισε ή Κούλα, πάσχοντας νά μη διστάση.

«Πόσες φορές σέ φίλ'σε ό Σακαρέλος; πές μου.»

«Ποιός Σακαρέλος;» ξεφυγε τής Κούλας· αό

Μάνθος Σακαρέλος;» βιαστηκε νά διορθώση.

«Ναι, εκίός π' καθετα και άπόζω.»

«Ηρθες ντουγρού άπόψε νά με π'ράξης, σου

ποιήματα τοῦ Λάμπρου Πόρφου, δημοσιευμένα στὰ «Παναθηναϊκὰ» ἐκστέρωναν τὴ θλίψη μου καὶ ἔχυσαν μιὰ μαλακὴ γαλήνη μέσα μου. Ἰσως νὰ ζητάω πολὺ ἀπ' τὴν ποίηση, καὶ γι' αὐτὸ καὶ νὰ τὸ βρῶ σκωψτέρημα στὴν ποίηση τῶν «Πεπωμένων» τὸ πῶς δὲ μπορεῖ νὰ προκαλέτῃ μιὰ δυνατὴ συγκίνηση· τὸ αἰσθημα τοῦ ποιητῆ δὲ δύναται νὰ πάρῃ μιὰ πλείρη ἐντονη ἐκφραση καὶ νὰ μεταγγιστῇ μετ' αὐτὴ καὶ στὴ δική μου ψυχὴ, ὑποτάσσοντάς τῃ μετ' τὴ δύναμη τῆς ἀλήθειάς του. Μ' αὐτὸ δὲ λέω πῶς ὁ κ. Μ. Μαλακάσης δὲν εἶναι ποιητής. Τὸ «Δάσος» του καὶ μιὰ σειρά ἀπὸ μικρὰ περὶ ποιήματά του θὰ συγκινούν πάντα καὶ θὰ μένουν ἀπὸ τὰ πρὶν ἀξίολογα προϊόντα τοῦ κειμένου μας. Το ἴδιον ἡ μελωδικὴ καὶ μετρικὴ ἀξία τοῦ στίχου τοῦ δὲ θὰ μπορῇ νὰ παραγνωριστῇ ἀπὸ κανέναν, μὰ ἐκεῖνο ποὺ εἰλεψε καὶ λείπει πρὶν πολὺ ἀπ' τὴ νέα συλλογὴ τοῦ εἶναι τὸ δυνατό καὶ καθαρὸ προσωπικὸ αἰσθημα. Τὸ περιχαρὸ ἢ περιλυπὸ, τὸ αἰσιόδοξο ἢ ἀπαισιόδοξο τοῦ αἰσθηματος εἶναι δευτερο, πρῶτος ὅρος τοῦ στὴν ποίηση εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ αἰσθηματος τοῦ. Πρεπεὶ νὰ παραγνωρίζωμε τὴν κυριώτερη ἀξία τῆς τέχνης, τὴ γνησιότητα τοῦ αἰσθηματος ἢ τῆς ιδέας, γιὰ νὰ φέσωμε νὰ μᾶς παραστή μιὰ ξεπεσμένη μουσικότητα. Ὅταν αὐτὸς τῆς λείπει ὁ ὀργανικὸς δεσμός μετ' το περιεχόμενον τῆς καταστάσεως μιὰ μουσικὴ ἀπὸ λέξεις. Δὲ θάλω παρὶν αὐτὸ πῶς τὸ αἰσθημα λείπει ὁλοτελὲς ἀπ' τὴν ποίησιν τοῦ κ. Μαλακάση· συγχισμὸν εἶναι μόνον, νευρικὸ καὶ ἀνέστειλο, θολὸ καὶ ἀόριστον, ὑποβλητὸν καὶ ὑπερβαλόμενον περὶ τοῦ παρὰ γεννημένο ἀπ' τὴν ἀμεση συγκίνηση. Γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖ ποὺ λέγεται πρωτοτυπία στὴν τέχνη, στὴν ποίησιν τοῦ κ. Μ. Μαλακάση γίνεται ἰδιοτροπία· πρῶτον· ζήτησις παρὰ φυσικότητος· πρῶτον σάτυρισμα ἀπὸ τὴ ζωὴ, παρὰ συγκίνηση ἀπ' αὐτή. Βλεπομένη εἶναι ποίησις μ' ἑνα διὰ τοῦ τρόπου, ὅχι ὅμως καὶ βεβαίως καὶ σίγουρον σ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὡς ἂν ἔλκεται πρὸ συντακτικῶν καὶ ἑνα ἰδιότυπο σύνολο νὰ μὴν ἔχουν τὴν πηγὴν τοῦς μέσα στὴν ἰδέαν τοῦ ψυχῆ. Τὸ μοναχικὸν δικό του εἶναι ἡ μελωδικὴ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ ποὺ εἶπα, ἡ θολὰ καὶ χαλαρὰ χαρακτηρίζεται πάντα τὸ συγκίνημα τοῦ καὶ μιὰ εὐκολία τοῦ στίχου ποὺ παρασέρνει τὸ συχνότερον τὴν τέχνην τοῦ στοῦ αὐτοσχέδιου. Ἡ κλίσις στὸ στερεὸ εἶναι τὸ χαλαροποιτικὸν ἔλκεν ἐμὲς τῶν κατωτέρων. Ἐκχινούμε πῶς ἡ τέχνη εἶναι ἐπιμελεῖα δυσκολία καὶ ὅχι εὐκολία. Δὲν ξέρω πῶς δημιουργοὺν οἱ μεγάλοι

φύτες, μὰ οἱ καιροί, ποὺ ἡ τέχνη ἔφτασε στὴν πρὶν ἄρτια ἐκφραση, μᾶς λέν τὸ μάθημα. Ἡ ἐλληνικὴ ἀρχαιότητα εἶναι τὸ πρότυπο γι' αὐτὴ καὶ δὲν πιστεύω νὰ τὴν ἔφτασε δίχως κόπο καὶ ἐπιμέλεια στὴν καλλιτεχνικὴ ἐργασία.

Καὶ θέλω νὰ πιστεύω ἐπίσης πῶς μετὰ κάποιαν περσύτερη ἐπιμονὴν μιὰ ποιητικὴ εὐφυΐα σὰν τοῦ κ. Μ. Μαλακάση θὰ μπορούσε νὰ φτάσῃ σὲ μιὰ ἀνώτερη καὶ ὀργανικότερη ἀριότητα καὶ νὰ μᾶς δώσει ἔστω καὶ στὸν περιλυπὸ τόνον τῶν «Πεπωμένων» συγκινήσεις βαθύτερες ἀπ' τὸ «Παρχμύθιν» τῆς Τσαλαρῶς, ἀπ' τὴν «Κοιμισμένην», ἀπ' τὴν «Ἐομολόγησιν» ὅπως θὰ τὴν ἔγραφε ὁ Χαίνης, ἢ καὶ ἀπ' τὸ παρακάτω ἔκδομα, ἑνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα τῶν «Πεπωμένων».

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

Νεκρὸς ὁ κόσμος ὅλος τῶν ἀνθρώπων
Κετάρχεμα σωριόσθηκε καὶ ἀπλώθη,
Καημοὺς καὶ λύπες μέσ' τοὺς κήπους τῶν παθῶν,
ὁ νοῦς μου κλώθει.

Ἰλλὰ στὸν ἔρμα τὰ δεινὰ καὶ τὰ ξερά,
Σταῖνον βουβὴ τὴ θλίψη, τοὺς σιῶντα κάτον,
Ἰερὸν σὰ μὲν, σὰ πρῶτον νερό,
Σκιδά θανάτον.

Ἐσθνε ὁ ἥλιος καὶ ὁ θάνατος ἀποσπερνῶς
Ξεπρεβοδῶν τὸ λείψανον χλωμῆς ἡμέρας,
Χειροπαριότανος σὲ κλαίει ὁ βραδινός,
Ψυχὴ μου, ἀέρας.

Ὡς ἔκαστος γραμμένο σιν· ἔσμη καρδιά,
Στὴ γόνυ τὴν ἀπορνή καὶ τὴ μινυρία,
Νὰ σὲ σκεπάσῃ μετ' ἑσέ, τοῦτ' ἡ βραδιά,
Κλειδιά καὶ φύλλα.

Σταλάζει ὅλη τὴ θανάσιμη διαθέσις τοῦ ποιητῆ, ποὺ συχνὰ καὶ ἀνταίει περὶ τὴν αἰσθηματολογία, χαλαροποιτικὸν ὅχι τὴν γνήσιαν τέχνην. Εἶναι ἡ μὲν τὸ καιρὸν ποὺ συντακτικῶς εὐκολότερα στὸ ψυχικὸν φυσικὸν τοῦ ποιητῆ τῶν «Πεπωμένων». Μετ' τὴ συλλογὴν τοῦ τούτου ὁ κ. Μ. Μαλακάσης πλείν πρὶν πρῶτον στὸν ρομαντισμὸν παρὰ μετὰ καθεστέρησιν τοῦ. Παρχμύθιν, ὄνειρον, ἀνταρσία, ἔσμη, θάνατος, βραδυνία, ἀγωνία, ἀκαταστάσις γεμίζων καὶ περνοῦν ὅλον τὸν τόμον πέρα πέρα, ἔναι καημὸς περὶ λυπὸς μετὰ θανάτου ἀνασταλάζει καὶ θίγεται παντοῦ. Ἄν δὲν ἦταν τὸ ζωντανὸν τῆς γλώσσας, ποὺ

σ' αὐτὴ εἶναι τὸ συχνότερον τεχνικὴς δυνατὸς ὁ κ. Μαλακάσης, ἂν δὲν ἦταν τὸ μελωδικὸν τοῦ στίχου, θὰ κόντευε κανένας νὰ πιστέψῃ πῶς γυρίσαμε στοὺς παλιούς καλοὺς καιροὺς τοῦ ἀπελπισμένου ρομαντισμοῦ καὶ στοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος θρηνώδεις ποιητές. Σ' αὐτὸ βοηθεῖ καὶ ἡ τάσις τοῦ αὐτοσχέδιου, ποὺ ἀνάφερα πρὶν ἀπάνω. Δὲν ἀρνούμαι πῶς ἡ ἀπλότητα τοῦ αὐτοσχέδιου ἔχει πολλὰς φορές τὴ χάριν τῆς, ἴσως καὶ νάναι μάλιστα καὶ ἡ πρὶν ἀνώτερη ἐκφραση τῆς τέχνης, μὰ πάλιν ἡ ζήτησις ἀπλότητας μπορεῖ νὰ πέσῃ εὐκολὰ σὲ πεζότητα καὶ ἀτεχνία, σὰ λ. χ. στὶς στροφὰς αὐτὰς.

— Πές μου, ἀπόψε κάτι, — τί γλυκεῖα βραδιά —
Κάτι, νά, σὰ θρόλλο, σὰν παραμυθία
— Δὲ βορνεῖσαι, κύττα πῶς τὸ φεγγαράκι,
παιγνιδίζει ἀπόψε μέσα στὰ κλαδιά...

— Ὁχι, πές μου, ἔξερεις πόσον ἀγαπῶ
Μύθους καὶ ἱστορίας νὰ μοῦ λὲς ἐμένα.
— Ἐνὰ παραμυθί τότε νὰ σοῦ πῶ,
Παρχμύθιν ἀπ' ὅλ' αὐτά, τὰ λησμονημένα.

Μιὰ φορὰ καὶ ἕνα καιρὸν — κόποιον καιρὸν
Τὴν ὥρα καὶ κόρη ἐνὸς ψωροῦ,
Τὴν ἀγάπην ὁ γυνὸς τοῦ βασιλέως — τὴν Τροισάδην,
Ὅπως λείει τὸ παραμυθί — μιὰ φορὰ.

Ἐπεὶ ἀπὸ προσωπικὴν ζήτησιν καὶ πείρα τί ἐν τοιαύταις συνθήκαις νὰ δώσῃ ὁ ποιητής. Μὰ δταν δὲ σκεπτομένη καὶ τίς δόξαι, ἡ ζήτησις μᾶς εἰλεῖ σὲ αὐτὴ ποὺ φέρεται περσύτερον σὰ μιὰ ἀμελεῖα καὶ σὰ μιὰ ἀπειρία, ποὺ τὸ ἐλαχιστόν ἐναὶ ποὺ σταθῇκε ἑναὶ καιρὸν μαθητῆς τοῦ κ. Μαλακάση δὲν τοῦμαί νὰ τοῦ τὴν καταλογίσω. Ὁχι ἀνεμπειρία, μὰ πρῶτον καὶ κατὰ πεισματικὸν καταφρόνημα τοῦ τάχα πατημένου καὶ συνήθισμένου, μιὰ παραξηγημένη ζήτησις πρωτοτυπίας σέβει καὶ τὸν ποιητὴ τῶν «Πεπωμένων» στὴν ἀμελεῖα καὶ στὴν κοινοτυπία. Ἰσὺ ἔστω γινε. ἔχω τότε ὑπερλήψη στὴν ποιητικὴν ἱκανότητα τοῦ κ. Μ. Μαλακάση, ἐκφραζόμενος δταν ἀπαντῶ στὴν νέα ποιητικὴν τοῦ συλλογὴν ποιήματα σὰν τοῦτο:

Ἄννα, τὰ δάκρυα χύθηκαν μέσ' τὸ κρασί τῆς λήθης,
Ὅμως ἐσὺ σὰν χεῖρ σου μὴ τὸ σιωπῶναι, μὴ,
Καὶ ἂν τόσο μ' ἐνθουσιάζῃς, δὲν ἀπολησμονήθῃς,
Μὲ τὴν ἀγάπην ἀλάσθησαν οἱ ἔρως καὶ οἱ καημοί.

Σὰ φύλλα τοῦ χειμῶνος ποὺ τὰ σκορπᾷ τὸ γέρον,
Τὰ περασμένα πίσω σου, ὦ μὴ τὰ εἶδες, μὴ,

εἶπα, εἶπε θυμωμένα ἡ Κούλα, ξεφύγοντας ἀπὸ κοντὰ τοῦ.

Ὁ φίλος τῆς τῆς ἔπιασε τὰ χέρια.
«Μοῦ πές, θὰ μ' εἶπῃς τὴν ἀλήθειαν!»
«Τὴν ἀλήθειαν νὰ σ' εἶπω ὅλα καὶ σὺ τί λείπει ὁ κόσμος...», εἶπε ἡ Κούλα καὶ ἔχων ἑαυτὴν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ.

«Δὲν εἶπες ἀπ' τὸν κόσμον τίποτα.»
«Ὅταν τὸν εἶδες νὰ ἔρχῃ ἄπαν· δὲν εἶναι λεύτερος νὰ τ' εἶδῃς ὁ καθένας;»

«Λεύτερος βεβαίως· ὅς πῃ καὶ αὐτὸ πῆς μου· μανὰ καὶ γιὰτὶ δὲ βγήκες σήμερα στὸ παραθύρι;»
πολεμώντας πάλιν νὰ τὴν κληρώσῃ.

«Γιὰ ποῖον νὰ βγῶ. Ἐστὶν ἡ θύρα καὶ δὲν ἔκτισες. Πῆρες φωτιά καὶ ἔφυγες. Ὅσο καὶ ἂν θάσω τὴν δ' αὐτὴν μ' ἐστὶν κατὰ, ἐστὶν...», πῆρε φόρον ἡ Κούλα.

«Καλὰ τὸ δειλινόν, μὰ πρὶν τὸ γιόμα;» τὴν διακώφε, τυρανώνοντας τὴν ὁ Σκαλτσούργος.

«Πρὶν τὸ γιόμα οὔτε σ' εἶδα· δὲν ἀνέβηκα ντὶν ἀπάνω· τυλγάδιζα στὸν νερόν», ἀπάντησε ἡ Κούλα ἀπορηστικῶς.

«Δὲ μ' εἶδες ἀλήθεια;» ῥώητε πάλιν, κλιτώντας τὴν στὰ μὲτα ὁ πρῶτος.

«Νὰ χαρῶν τὸν ἀδερφόν μου...!»

Ἦσαν ὁ ὄρκος ποὺ ῥητορῶς νὰ πιστευτῇ εὐκολότερον καὶ ἔχοντες ἀπὸ τὸν τοῦ καλῆς τῶν ἀρραβῶν τοῦ Ὁμήρου Κρανὸν πρὶν καθεστέρησιν περὶ τῆς. Στὴν ἀρχὴν εἶλε, μετὰ κάποιαν δισταγμὸν καὶ τρέμον, σιγὰ σιγὰ ὅμως, ἀπὸ τὸν καὶ βεβαίωσιν ὅτι δὲ στρέψε, προσφέροντας γεμάτην πρὶν καὶ ἑσέβεια.

Ὁ Σκαλτσούργος σὺν τῇ φρονήσει περσύτερον μὴ στρέψῃ, βιάστηκε νὰ πάρῃ πίσω τὸ εἶναι.

«Ἀπ' τοῦ ὄρκου· εἶπε σ' ἔταξα οὕτως γιὰ νὰ σὲ δοξάσω», βέβαιως τὴν ἀναπητικὴν καὶ τὴν ἐσέβειαν στὴν ἀκαλῶν του.

Ὅσο καὶ ἂν τοῦ ἄρεζε νὰ κἀν πάντα στὶς ἀγάπες τοῦ μικροῦ πειράγματός, νὰ τὴν φέρῃν στὸ στενά, νὰ τὴν τρομάξῃ, ἀμὲν ὅμως, εἶλε πῶς παίρνουν σὺν τῇ τῇ πρῶτῃ, πῶς θυμόνουν ἢ πῶς θλίβονται, ὑποχωροῦν. Ἡ καρδιά τοῦ δὲ βαστοῦσε νὰ παρατυρανῇ. Ἡ ἑστὶν, λαβὼν ὑποψίαν τοῦ ἀπὸ πρῶτον, πῶς ὅπου ἔμπαινε δὲν ἦταν οὔτε ὁ πρῶτος· οὔτε ὁ μοναχὸς συνήθως καὶ φρόντιζε νὰ συμβαδίζῃ καὶ καθέρας μετ' τὴν περιστάσιν. Ὁ Ἀχιλλεύς Σκαλτσούργος δὲν εἶχε πάρῃ ἀπ' σπουδὴν τοῦ νὰ διορθώσῃ αὐτὸν τὸν κόσμον, οὔτε νὰ βάλῃ δεσφὰ καὶ σιδερά στὶς καρδιὰς τῶν γυναικῶν. Συνή

θισμένος ὁ ἥλιος νὰ περᾷ ἀπ' ἀνθὸν σ' ἀνθὸν χωρὶς νὰ πιάσῃται, τίς καταλαβόντες καλλίτερα ἀπὸ καθέναν ἄλλον. Ψευτικὴ καὶ γλῆντι εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀγάπη ἐδὼ σὲ τούτον τὸν ψευτικόν. Καὶ ἀπόψε δὲν πῆδῃσε τὴν φραχτὴν ἐδὼ νὰ χολοσκάσῃ. Οἱ ὑπόλοιποι στικτές τῆς βραδυνῆς τοῦ ἑσέβειαν στὴν Κούλιν τοῦ σουλιώτη περᾷν μέλι καὶ γάλα μετ' τὴν ἐρωμένην τοῦ, ὅσο ποὺ ἀκούσθηκε τὸ πειγματὴ τῆς Μαριῶς στὴν σκάλα καὶ ὁ εὐχινὸς ρωτικὸς ἐφυγε ἀπὸ τὸ κατόγι. Καὶ δταν ξαναδρασκελίζε ὅσον στὴν φραχτὴν, ἦταν εὐχαριστημένος ποὺ, χάρη στὸ πειράγματός τοῦ γιὰ τὸ Σκαλτσό, γλύτωσε τὴν βραδιά αὐτὴ χωρὶς νὰ δώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν πῶς, θὰ ξανακῇ μετὰ καὶ νῦν νῦν χρισμῶν.

Πέσαν λίγες μέρες δίχως ἡ Κούλα νὰ φανερωθῇ ὁ ὅλος στὸ Σκαλτσό. Ὁ Σκαλτσούργος, ὅσο εἶχε ἀνοιχτὸν τὸν ἄλλο δρόμον, δὲν εἶχε ἀνάγκην νὰ πολυκαθίσῃ στὸν βελούχιν· δὲν ἤθελε οὔτε τὸ συνάδερρόν τοῦ νὰ περᾷ, οὔτε νὰ φέρῃ τὴν φτωχὴν τὴν Κούλιν σὲ θέση δύσκολη. Ἡ στερνὴ ἦταν ἡσυχότερη εἶσι, μὰ ὁ ἀπατημένος ἐραστὴς τῆς δὲν ἀναπεύον.

Κ' ἡ πεθαμένη ἀγάπη μας εἶχ' ἕνα καλοκαίρι,
Κι ὡς τὸ ζῶντα σὰ σύγγενον οἱ ἔγνιες κ' οἱ καημοί.

Ἀπόψε μὲν δλάνερη ζωὴ κι ἂν ἀπαρνήθης,
Κι ἂν ἄλλη θάσαι ἀπ' αὐριο, μὴ μὲ ξεχάσης, μὴ,
Κι ὅσο γιὰ μένα, πέσανε μέσ' τὸ κρῶσι τῆς λήθης,
Μαζὶ μὲ τόσα δάκρυα, οἱ ἔγνιες κ' οἱ καημοί.

Θὰ μὲ πῇ ὁ ποιητής, πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι δικό
του ποίημα, ἀλλὰ μίμηση καθὼς τὸ λείει. Μὰ αὐτὸ
δείχνει οἱ ποιῆς μίμῃς σέρνεται τὸ πνεῦμα τοῦ
κ. Μαλακάση· τὸ καμπανιστὴ τῆς στρόφης, ἡ τρι-
πλὴ ἐπαναληψὴ τοῦ μὴ μὲ ξεχάσης, μὴ, ἡ κούρια
αἰσθηματολογία τῶν δάκρυων, τῆς ἔγνιας καὶ τῶν
καημῶν χαρακτηρισμοὶ τῆς αἰσθητικῆς κλίσεως τοῦ
ποιητῆ τῶν «Περωμένων». Δὲν εἶναι μοναχὰ τ'
αὐτὴ τῇ μίμηση, ὥστε νὰ τὴν παρ' ὅλες καὶ εἰς.
Εἶναι μιὰ καθολικὴ ροπή, ποὺ κάνει τόσο ἀντικι-
σθητικὴ ἐντύπωση σὲ ὅλο τὸ βιβλίον, ποὺ κεντεῖ
νὰ μεταβίβῃ τὸ σημαίνον ποιητὴ τῶν ὁρίων τοῦ
γούδι· στὴ φάλαγγα τῶν ποιητῶν ὅταν βγαί-
νει μὲ ποιήματα σὰν ταῦτα.

Βασιλευμένοι οἱ σῆροι οἱ σπάρτα πολέται,
Ἥλιοι, φεγγάρια, ἀστέρια, σκοτεινά.
Στὴν ἐπορείαν ἀνάμεσα τὰ μονοπάτια,
Τὰ μνήματα ξεχωρισμένα, τὰ σερνά.

Σάβανα θοαίνου γύρωθεν τῆς οὐράς,
Σὰν τὸν κορμὸν τὰ φτερά τῶν ἀετοῦ,
Καὶ περασμένα τῆς ἀράχης τὰ μνηστῆρα,
Νεκράνθια πὰ στὰ κρούσταλλα νερά.

Πολεμιστὰδες μὴν ξυπνῶτε, μὴ τίς νέες,
Πολύφωνοι μέσα στὴ νύχτα κεραινοί,
Δὲν ἦσαν σὰν ἐὼς αἰῶνες, οἱ ὁρατοί,
Κ' οἱ ἀστραπὲς τοὺς ἔγιναν τώρα καπνοί

Τοῦ κάκου περιζώνεται τὰ ἀρχαῖα παλάτια,
Ποτέ σας δὲ θὰ φτάσει, ποτέ, ὡς ἐκεῖ,
Ποὺ κάνουν μόνον, κάποτε, σκυμμένα μάτια,
Τὴν εὐλαβητικὴ τους προσευχή

Ἀς πέσουν πάλε τὰ σκοτάδια δλόγυρά τους,
Κι ὡς πᾶν οἱ κραυγὲς τῶν κεραινῶν,
Κι ἀπὸ τὸν σφραγισμένον τῶν θανάτων
Τὰ δίχτυα ὡς τρέξουν μοναχὰ τῶν ἀραχνῶν.

Στοὺς «Μικροὺς καημοὺς» ὁ ποιητὴς τῶν «Πε-
ρωμένων» θέλει νὰ κλείσῃ σὲ μιὰ μοναχὴ στρόφην

τὰν μὲ τούτο. Ἄν καὶ δὲν εἶχε ἔκτοτε ἀποδείξει
χροσιπαστὴ, ἡ καρδιά του ὅμως τὴ βεβαιότητα τὴν
εἶχε. Μὴ μπορῶντας νὰ ξεμοναχίωσιν πούθεν τὴν
ἀπιστὴ ἀγῆρικὴν, γύρισε πρῶτα στὸν ἀντίζηλο.

Πέτυχε τὸ Σκαλτσονιῶργο μοναχὸ ἕνα βράδυ,
καθὼς πῆγινε στὸ κάστρο:

«Καλὰ ποὺ σ' ἔβλεπα μοναχό· θέλω νὰ σοὺ εἰπῶ,
ἕνα λόγο», τοῦ εἶπε ζυγώνοντας τὸν.

«Καὶ δὺς ἂν θέλῃς», εἶπε κι ὁ πρῶτος ποὺ κα-
τάλαβε.

«Δὲ φέρθηκες σὰ συνάδερφο, τοῦ μουρμούρισε
βραχνὰ ὁ βαλτινὸς λοχίας.

«Σὲ τί; γιὰ λέγε μου.»

«Ἐρεῖς σὲ τί!»

«Δὲ σὲ καταλαβαίνω.»

«Ἀσ' τ' αὐτὰ καὶ μίλα μου σὰν ἀντρες.»

Ὁ λόγος ἀναψὲ τὸ Σκαλτσονιῶργο.

«Ἀσ' τ' εἰς καὶ σὺ καὶ μίλα σὰ συνάδερφο»,
εἶπε στεγνὰ καὶ τεύτος.

«Νά, σὰ παραθύρια π' ἔρξῃς...»

Ἡ φωνὴ τοῦ Σκακρέλου ἔτρεψε. Στὴν καρδιά
τοῦ Σκαλτσονιῶργο ἔκαμε τόπο ὁ θυμὸς στὴ λύπη
«Μπορῶ νὰ σε ρωτήσω καὶ γὰρ ἕνα λόγο, ὅτι
Μάνθο;» τοῦ εἶπε μαλακὰ καὶ μ' ὅλη τὴν καρ-

μὴ συγκίνηση, ἕνα αἰσθητικὸν ἢ μιὰ ἰδέαν. Μὰ κ' ἐδῶ
πνίγεται ἡ εἰκόνα στὴν ἀνυπόφορη αἰσθητικὴν
ἀσάφεια. Τὰ τετράστιχα εἶναι μιὰ ἐπιγραφικὴ
προσπάθεια ποὺ θυμίζει τὴν «Παγὰ λαλιούσαν». Δὲ
λέω πῶς εἶναι ἐμπνευσμένοι οἱ «Μικροὶ καημοὶ» ἀπὸ
τούτῃ. Κάθε ἄλλο, γιὰτὶ ἂν ἦσαν ἔτσι, ὁ κ. Μα-
λακάσης θαπαιρνε ἕνα μάθημα ποιητικῆς ἀπὸ τὸ
Νιρβάν. Κι ὁ ποιητὴς τῆς «Παγὰ λαλιούσαν» δὲ
μπορεῖ βέβαια νὰ τινάξῃ ἀπ' τὰ φτερά του κάθε
ρωμαντικὴ δροσιστικὴ. Ἀλλὰ σὲ μιὰ ἀραδιαῖα
ἀπὸ τὰ τετράστιχα τοῦ ποιεῖ λαγαρότητα, ποιά
ἀγνή ποιητικὴ ἐμπνευστὴ λαμποκοπᾷ καὶ πῶς μὲς
στιγμῆς συγκίνηση τοῦ ποιητῆ ἀπ' τὴν κόσμο γύ-
ρασε κι ἀπ' τὴ ψυχὴ του, μπαίνοντας ὡς τὸ δόξαθο
μὲς ἀνιθαίνει ἀπὸ καὶ καὶ μὲς ἐκτοίχει μὲς μὲς
μὴ εἰκόνα φωτὴν μὲ μὴν ἀπλότητα ρυθμοῦ καὶ
τόνου ἀρχαίᾳ σωστά. Ὅπως παρατηρῶ κι ἀπὸ
ἕναν ἄλλον ποιητὴ, ποὺ θὰ τὴν δώμα παρακάτω,
τὰ ἐπιγράμματα αὐτὰ τοῦ Νιρβάν κίττασιν τὴν
προσοχὴ παλιῶν καὶ νέων συναδέσφων του, μὰ δυστυ-
χῶς ὅχι ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται τὸ κάλλος κ' ἡ ποιη-
τικὴ ἔξλιξεν. Μιὰ ἐκτίμησὴ τοὺς καθαρότεροι,
θυρῶ, δὲ θαρῶ νὰ ζήλωσιν οὔτε τοὺς νεώτεροις,
οὔτε παλιό-εργος τραγουδιστῆς, ἀκόμα καὶ τῆς
περιωτῆς τοῦ ποιητῆ τῶν «Περωμένων».

Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὰ στερεὰ στὰ «Μικρὰ τρα-
γουδία» τοῦ κ. Ἀλεξ. Μανουῆλ εἶναι πὸ ἄχαρο.
Ὅτε μὲ ἀναπνῶν ποιητικῆς συγκίνησης. Ἰσως σὲ τὴν
κ. Μανουῆλ νὰ κλῶνται ἕνας ποιητῆς, οἱ ὅροι
τοῦ στίχου ὅμως, δὲν τὴν δίνουν τὴν ἐλπίδα. Δὲ ὅ-
χιον λόγο νὰ τυπωθῶν καὶ σὰ δοκιμὰ ἀκόμα ντι-
λεσάται. Δὲν εἶχε οὔτε τὴν ὁμὴ καὶ τὴν εὐκολία
τῶν ποιεῖστων, καὶ, ποὺ ἔσο κι ἂν γυρῶν νὰ
τοὺς μιμνήσῃ μὲ εἰκόνας, σὰν τοῦ τετράστιχου:

Καὶ τὸ φεγγάρι θυφνέται γεμάτο σὺν βουνό

Πὺλ κόκκινον, πὺλ παρφυρὸν δὲν τόχα ἰδὴ ποτὲ μου—

Δὲς κ' ἦσαν γυφάτων κεφάλι ἀνθρωπινόν

Πὺλ ἀκόλαστο κυλῶντας σὲ σπασαγμοὺς πολέμου

ἢ τοῦ ἄλλου:

Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα μὲς τὸ βαθὺ σκοτάδι

Τὴν πεθαμένη ἀγάπη μου ἔθαψα μοναχός.

Τὸ μαιωμένο τῆς κορμὶ, τ' ὅλο πληγὲς γεμάτο

Ἐχάθη πρὶν ἀπ' τὴν αὐγὴν, πρὶν ἀπὸ κάθε φῶς,

διὰ τοῦ.

«Πρῶτα με», εἶπε ξερὰ ὁ Σκακρέλος.

«Διαφέρεις» ἐκεῖ στὰ σῶμα;»

«Στὰ σῶμα ἢ στὰ χάρματα, δὲν εἶναι δ' ὅς

σ' λογαριασμοῦς, ἀπάντησε ὁ βαλτινὸς ἀπότομα.

Ὁ Σκαλτσονιῶργος τὴν κοίταξε μιὰ στιγμὴ καὶ
συλλογίστηκε: Ἀξίζει τὸν καυχὰ τὸ πρᾶμα; Ἡ
ὁρεξὴ του γιὰ τὴν Κούλα ἄρχισε νὰ πέφτῃ ἡ ὁμορ-
ρικὴ τῆς δὲν ἔβριζε τίς ἀπαιτήσεις τῆς.

«Διαφέρεις στ' ἀλήθεια, ὅτι Σκακρέλος;» ρώ-
τησε πάλι καὶ ἀπῶσε τὸ χέρι σὲ συνάδερφόν του.

«Τὶ κοροϊδεύεις τώρα...» θύλησε νὰ θυμῶν ὁ
Σκακρέλος, μὰ ὁ Σκαλτσονιῶργος τὸν ἔκοψε:

«Ἄν κοροϊδεύω, δὲ θὰ σὲ δῶν τὸ χέρι. Ἐχεις
τὸ λόγο μου, οὔτε θὰ σ' ὀκτώ μιὰ πλάκα», τοῦ
εἶπε καὶ τὸν ἐπίασε ἀπ' τὴ μέση.

«Ἐλα, πάμε!»

«Τώρα τὸ λές!» μουρμούρισε σκοτεινισμένα
πάντα ὁ Σκακρέλος.

«Τὶ τώρα; Δὲν πῆρα οὔτε μιὰ κλησπέρα· ἂν
θέλῃς, πίστεψε.»

Ὁ Σκακρέλος τὸν κοίταξε παράξενα

«Ἀφοῦ σ' τὸ λέω, νὰν τὸ π' ἔτ' ἔψη», εἶπε τὸ
στερνὸ τοῦ λόγου ὁ Σκαλτσονιῶργος καὶ προχώρησαν

δὲ μπορεῖ ὡς τόσο νὰ τοὺς φτάσῃ. Τοῦ λείπει τὸ
ριζοσπαστικὸ καὶ τὸ μεγαλόπνοο τους. Τὸ νὰ μὴν
εἶναι ποιητῆς κανένας ἐγκλημα δὲν εἶναι· ἐγκλημα
εἶναι μοναχὰ νὰ τυπώσῃ τὰ ποιητικὰ γυμνάσματα
του.

*

Δροσερότερο ἕνα ἀγέρι μὲς φυσάει στὰ «Ἀνοι-
χτὰ μουσικὰ» τοῦ κ. Ἀλέκου Φωτιάδη. Ὁ τρα-
γουδιστὴς φκίνεται νὰ αἰσθάνεται τὴ φύση καὶ νύχτη
τῇ γνώσῃ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, τὸν εἶχε ὅμως κι
αὐτὸν ἀγγίσει ἡ ὑπόφια πῶς ὑπάρχει καπιο μου-
σικὸ κάτω ἀπ' τὰ πρᾶματα καὶ δὲ μπορεῖ νὰ βρῇ
ἡσυχία ἀπ' αὐτό. Ἄν τὸ αἰσθάνεται νὰ ὑπάρχῃ,
ἔργο του θάττει, σὰν ποιητῆς, νὰ μὲς τὸ ἀνοίξῃ
στοὺς στίχους του· νὰ μὲς δείξῃ λ. χ. τις χαρὲς ἢ
ἐστῶντας τὰ μουσικὰ τοῦ καρπού κι ὅχι νὰ ζητᾷ
ἀπὸ κείνον νὰ τοῦ τὰ πῇ μοναχὸς του. Ὡς τόσο
καποὺ κάπου ξεθαίνει κι ἀρχινᾷ νὰ τραγουδᾷ
αὐτὰ τὰ μουσικὰ. Καὶ μερικὲς φορὲς τὸ τραγουδᾷ
τοῦ βεῖσαι μιὰ μορφή καὶ μιὰ ἀρμονία καὶ μιὰ ἀλή-
θεια ὅχι πολὺ συνηθισμένες στὰ κακάρια τῶν
νεαρότερων ποιητικῶν μας. Μερικὰ ἀπ' τὰ ὅχιτὰ.
στιχὰ του δίνουν μιὰ καλὴ τεχνικὴ συγκίνηση.

II. χ. ταῦτα:

Ἐνα γιδεβοσκόπουλο τὴν ἀρμονιὰν περσοῦσε
καὶ μέσῃ σὲ κίλαρι του τὸν πόνο του λαλοῦσε:

Στὴν γαλινῆς τῆς θάλασσας τὴν ἀκρὴ ἢ βοσκοπούλα

Μὲ τὸν κυμάτων τοὺς ἀφροὺς ἔπαιζε τὴν αἰγούλα.

Ἐλα νὰ φύγῃς μαζί, τῆς λέει κ' ἡ παρθένια

Σαλεύοντας τὰ πρόβατα τὸν βλέπει χαϊδεύμενα.

Ἐλα, κυρὰ μου νὰ γενῇς. Εἶσαι μικρὸς διαβάτη.

Τὰ πὺλ μικρὰ τὰ σύγγενα φέρουν τὸ φρέσκο

[μυτῇ]

Ἀπὸ καπνὲς στροφῆς μερικῶν ἄλλων δὲ λείπει
ἡ χάρις οὔτε ἀπ' τὸ στίχο οὔτε ἀπ' τὴν εἰκόνα,
ἐστῶντας μὲ ὅλο τὸ συνηθισμένο τῆς καὶ τὸ ἐπι-
δεμένο.

Κατέβηκε γιὰ νὰ λουστῇ στὴ μαρμαρένια στέγη,
Ταράζει λίγον τὸ νερὸ μὲ τὴ λευκὴ τῆς φτέρνα

Κ' ἐκείνο ἀνατοίχισσε στὴν ὁμιρική τὴν τόση,

Στεφάνου πλέκει γύρω τῆς γιὰ νὰ τὴ στεφανώσῃ.

Τὸ καλύτερο ὅμως ἀπ' ὅλα εἶναι, μού φαίνε-
ται, τὸ παρακάτω:

Ἄν καὶ δὲν εἶχε ἔκτοτε ἀποδείξει

χροσιπαστὴ, ἡ καρδιά του ὅμως τὴ βεβαιότητα τὴν

εἶχε. Μὴ μπορῶντας νὰ ξεμοναχίωσιν πούθεν τὴν

ἀπιστὴ ἀγῆρικὴν, γύρισε πρῶτα στὸν ἀντίζηλο.

Πέτυχε τὸ Σκαλτσονιῶργο μοναχὸ ἕνα βράδυ,

καθὼς πῆγινε στὸ κάστρο:

«Καλὰ ποὺ σ' ἔβλεπα μοναχό· θέλω νὰ σοὺ εἰπῶ,

ἕνα λόγο», τοῦ εἶπε ζυγώνοντας τὸν.

«Καὶ δὺς ἂν θέλῃς», εἶπε κι ὁ πρῶτος ποὺ κα-
τάλαβε.

«Δὲ φέρθηκες σὰ συνάδερφο, τοῦ μουρμούρισε
βραχνὰ ὁ βαλτινὸς λοχίας.

«Σὲ τί; γιὰ λέγε μου.»

«Ἐρεῖς σὲ τί!»

«Δὲ σὲ καταλαβαίνω.»

«Ἀσ' τ' αὐτὰ καὶ μίλα μου σὰν ἀντρες.»

Ὁ λόγος ἀναψὲ τὸ Σκαλτσονιῶργο.

«Ἀσ' τ' εἰς καὶ σὺ καὶ μίλα σὰ συνάδερφο»,
εἶπε στεγνὰ καὶ τεύτος.

«Νά, σὰ παραθύρια π' ἔρξῃς...»

Ἡ φωνὴ τοῦ Σκακρέλου ἔτρεψε. Στὴν καρδιά
τοῦ Σκαλτσονιῶργο ἔκαμε τόπο ὁ θυμὸς στὴ λύπη

«Μπορῶ νὰ σε ρωτήσω καὶ γὰρ ἕνα λόγο, ὅτι
Μάνθο;» τοῦ εἶπε μαλακὰ καὶ μ' ὅλη τὴν καρ-

μὴ συγκίνηση, ἕνα αἰσθητικὸν ἢ μιὰ ἰδέαν. Μὰ κ' ἐδῶ
πνίγεται ἡ εἰκόνα στὴν ἀνυπόφορη αἰσθητικὴν
ἀσάφεια. Τὰ τετράστιχα εἶναι μιὰ ἐπιγραφικὴ
προσπάθεια ποὺ θυμίζει τὴν «Παγὰ λαλιούσαν». Δὲ
λέω πῶς εἶναι ἐμπνευσμένοι οἱ «Μικροὶ καημοὶ» ἀπὸ
τούτῃ. Κάθε ἄλλο, γιὰτὶ ἂν ἦσαν ἔτσι, ὁ κ. Μα-
λακάσης θαπαιρνε ἕνα μάθημα ποιητικῆς ἀπὸ τὸ
Νιρβάν. Κι ὁ ποιητὴς τῆς «Παγὰ λαλιούσαν» δὲ
μπορεῖ βέβαια νὰ τινάξῃ ἀπ' τὰ φτερά του κάθε
ρωμαντικὴ δροσιστικὴ. Ἀλλὰ σὲ μιὰ ἀραδιαῖα
ἀπὸ τὰ τετράστιχα τοῦ ποιεῖ λαγαρότητα, ποιά
ἀγνή ποιητικὴ ἐμπνευστὴ λαμποκοπᾷ καὶ πῶς μὲς
στιγμῆς συγκίνηση τοῦ ποιητῆ ἀπ' τὴν κόσμο γύ-
ρασε κι ἀπ' τὴ ψυχὴ του, μπαίνοντας ὡς τὸ δόξαθο
μὲς ἀνιθαίνει ἀπὸ καὶ καὶ μὲς ἐκτοίχει μὲς μὲς
μὴ εἰκόνα φωτὴν μὲ μὴν ἀπλότητα ρυθμοῦ καὶ
τόνου ἀρχαίᾳ σωστά. Ὅπως παρατηρῶ κι ἀπὸ
ἕναν ἄλλον ποιητὴ, ποὺ θὰ τὴν δώμα παρακάτω,
τὰ ἐπιγράμματα αὐτὰ τοῦ Νιρβάν κίττασιν τὴν
προσοχὴ παλιῶν καὶ νέων συναδέσφων του, μὰ δυστυ-
χῶς ὅχι ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται τὸ κάλλος κ' ἡ ποιη-
τικὴ ἔξλιξεν. Μιὰ ἐκτίμησὴ τοὺς καθαρότεροι,
θυρῶ, δὲ θαρῶ νὰ ζήλωσιν οὔτε τοὺς νεώτεροις,
οὔτε παλιό-εργος τραγουδιστῆς, ἀκόμα καὶ τῆς
περιωτῆς τοῦ ποιητῆ τῶν «Περωμένων».

Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὰ στερεὰ στὰ «Μικρὰ τρα-
γουδία» τοῦ κ. Ἀλεξ. Μανουῆλ εἶναι πὸ ἄχαρο.
Ὅτε μὲ ἀναπνῶν ποιητικῆς συγκίνησης. Ἰσως σὲ τὴν
κ. Μανουῆλ νὰ κλῶνται ἕνας ποιητῆς, οἱ ὅροι
τοῦ στίχου ὅμως, δὲν τὴν δίνουν τὴν ἐλπίδα. Δὲ ὅ-
χιον λόγο νὰ τυπωθῶν καὶ σὰ δοκιμὰ ἀκόμα ντι-
λεσάται. Δὲν εἶχε οὔτε τὴν ὁμὴ καὶ τὴν εὐκολία
τῶν ποιεῖστων, καὶ, ποὺ ἔσο κι ἂν γυρῶν νὰ
τοὺς μιμνήσῃ μὲ εἰκόνας, σὰν τοῦ τετράστιχου:

Καὶ τὸ φεγγάρι θυφνέται γεμάτο σὺν βουνό

Πὺλ κόκκινον, πὺλ παρφυρὸν δὲν τόχα ἰδὴ ποτὲ μου—

Δὲς κ' ἦσαν γυφάτων κεφάλι ἀνθρωπινόν

Πὺλ ἀκόλαστο κυλῶντας σὲ σπασαγμοὺς πολέμου

ἢ τοῦ ἄλλου:

Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα μὲς τὸ βαθὺ σκοτάδι

Τὴν πεθαμένη ἀγάπη μου ἔθαψα μοναχός.

Τὸ μαιωμένο τῆς κορμὶ, τ' ὅλο πληγὲς γεμάτο

Ἐχάθη πρὶν ἀπ' τὴν αὐγὴν, πρὶν ἀπὸ κάθε φῶς,

διὰ τοῦ.

«Πρῶτα με», εἶπε ξερὰ ὁ Σκακρέλος.

«Διαφέρεις» ἐκεῖ στὰ σῶμα;»

«Στὰ σῶμα ἢ στὰ χάρματα, δὲν εἶναι δ' ὅς

σ' λογαριασμοῦς, ἀπάντησε ὁ βαλτινὸς ἀπότομα.

Ὁ Σκαλτσονιῶργος τὴν κοίταξε μιὰ στιγμὴ καὶ
συλλογίστηκε: Ἀξίζει τὸν καυχὰ τὸ πρᾶμα; Ἡ
ὁρεξὴ του γιὰ τὴν Κούλα ἄρχισε νὰ πέφτῃ ἡ ὁμορ-
ρικὴ τῆς δὲν ἔβριζε τίς ἀπαιτήσεις τῆς.

«Διαφέρεις στ' ἀλήθεια, ὅτι Σκακρέλος;» ρώ-
τησε πάλι καὶ ἀπῶσε τὸ χέρι σὲ συνάδερφόν του.

«Τὶ κοροϊδεύεις τώρα...» θύλησε νὰ θυμῶν ὁ
Σκακρέλος, μὰ ὁ Σκαλτσονιῶργος τὸν ἔκοψε:

«Ἄν κοροϊδεύω, δὲ θὰ σὲ δῶν τὸ χέρι. Ἐχεις
τὸ λόγο μου, οὔτε θὰ σ' ὀκτώ μιὰ πλάκα», τοῦ
εἶπε καὶ τὸν ἐπίασε ἀπ' τὴ μέση.

«Ἐλα, πάμε!»

«Τώρα τὸ λές!» μουρμούρισε σκοτεινισμένα
πάντα ὁ Σκακρέλος.

«Τὶ τώρα; Δὲν πῆρα οὔτε μιὰ κλησπέρα· ἂν
θέλῃς, πίστεψε.»

Ὁ Σκακρέλος τὸν κοίταξε παράξενα

«Ἀφοῦ σ' τὸ λέω, νὰν τὸ π' ἔτ' ἔψη», εἶπε τὸ
στερνὸ τοῦ λόγου ὁ Σκαλτσονιῶργος καὶ προχώρησαν

Βρεῖα τ' ἄλλοι ὀπίσω του τ' ἀφράτο αὐλάκι ἀφίνει
Καὶ τὰργοπάτητα ὁ ζευγὰς τὰ βώδια του κεντά
Καὶ κείνα ποὺ παιδεύονται μὲ τόση καλοσύνη
Μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κυττάζουνε σκυφτά.

Χαρὰ στὰλέτρι στὸ ζευγὰ ποὺ τὴ ζωὴ μὰς δίνουν.
Ὅταν τὰ στάχυα θὰ γενοὺν τὰ βώδια θάποστὰσουν,
Οἱ παραγνοιοὶ τὶς ἀρηλὲς τὶς θημωνιὲς θὰ στήνουν
Καὶ κείνα θαύρουν καλαμὶ πολλὴ γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα στὰλόγια τὰ χρυσά, τὰλόγια θὰ γυρνᾶνε
Καὶ θὰ σηκώσουν σὺννεφο τὴ σκόνη στὸν ἀέρα
Κ' οἱ λιχνιστάδες παρακεὶ ψηλὰ θενὰ σκορπᾶνε
Μολαματένια κότσασα μὲς στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

Παρόμοιο δεύτερο ἔδικα θὰ γυρίψῃ κανεὶς σ'
ἔλον τὸν τόμο. Ὁ τραγουδιστὴς ξεπέφτει εὐκολὰ
στὴν εἰδυλικὴ ἢ ἐλεγιακὴ κοινοτοπία, στὸ περί-
λυπο καὶ στὸ ρωμαντικόν. Μιὰ ντουζίνα τετρά-
στιχα, ποὺ θυμίζουν κ' ἐδῶ τὰ ἐπιγράμματα τοῦ
Νιρβάνα ποὺ εἶπα, κάτι θέλουν νὰ πουν καὶ νὰ
κλείσῃ σὲ μιὰ εἰκόνα, μὴ δὲν καταφέρνουν τίπο-
τες ποιητικόν. Χανονται στὸ μικρόχαρο καὶ τὴ σή-
μαντο. Κιτακντάει νὰ ξαναπαῖνει κανένας σ' ἕνα σὰν
αὐτὸ ποὺ τὰ τελιώνει.

Μὲ τὰ λινὰ τὰ φρέσκα σου καὶ τὰ κρυφὰ σου κάλλη
Σὰν ζωγραφίζεις τὸ σπορο σου κορμὰκι στὰκρογιάλι
Πὼς τὸ ζηλεύω τὸ τρελλὸ τᾶγέρι τὸ δροσάτο
Ποὺ σὲ πηγαίνει σπρώχνοντας στὴν ἀμμουδιὰ ἐκεῖ
[κάτω.

Ἡ μετάφραση ἐνὸς εἰδυλλίου τοῦ Θεόκριτου,
ποὺ κλείνει τὸ βιβλίον, εἶπα, δίχως ζωντανότητα
καμιά καὶ χρώμα. Αὐτὴ ἡ ἐλλείψῃ εἶναι καὶ τὸ χα-
ρακτηριστικὸν τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Φωτιάδου μὲ ὅλα
τὰ χλωρὰ κλαδάκια ποὺ προσφέρνει ἐδῶ κ' ἐκεῖ.
Ὡστόσο τὸ κάπως δροσερὸ αἶσθημα τοῦ ποιητῆ κ' ἡ
καλὴ του ὁπὼς καὶ ἂν εἶναι στιχαουργία μὴ ποῖ νὰ
τάξῃ κάπιο σοβαρότερο μελλόν στὸ νεόδηγλο τρα-
γουδιστὴ, φτάνει μονάχα νὰ φροντίσῃ νὰναπτύξῃ
τάχαθὰ στοιχεῖα τοῦ τραγουδιοῦ του καὶ πρῶτα
πρῶτα νὰ μὴν ἐμπιστευτὴ τὴν κρίσιν τοῦ προλογιστῆ
τοῦ τόμου του, πὼς κάπια πνοὴ σκιεπληρική τοῦ
ἔχει χαϊδεύει μερικὰ ὀχτάστιχά του. Ἄν νιώθαμε
στὸν τότο μας πὼς μὴν νάμκατε ποιητὲς, δίχως
νάμκατε Σκιεπληροὶ καὶ Νεάντιδες, ἴσως νάχε καὶ
ἄξιζα πὺ πολλὴ ἡ ποιητικὴ ταρκαγωγὴ μας.

Μόναχο

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Βαστιέται ὅσο μὴ ποῖ ὅζω ἀπ' τὸ σύνορο τῆς κού-
λιας, ἦταν ὁ ἀγαπητικὸς γιὰ τὴ μικρότερη ἐξδέρφῃ
ποὺ ἀνταποκρίνονταν περισσότερο στὰ ἰδιαιτέα του.
Καθένας ἔχει τὶς χωριστὲς καὶ ἀτομικὰς ἐπιθυμίας
του γιὰ τὴ ζωὴ. Κι ἐπιλοχίας μας τὶς δικές του.
Γι' αὐτὸν ὁ πὺ ἴσος δρόμος τῆς ἦταν ἂν ἔρχονταν
τὰ πράγματα στὴν πρώτη τους κατάστασιν καὶ σ'
αὐτὸ δοκίμασε ὅλη τὴν ἐπιρροή του καὶ στὸ συνά-
δερφο καὶ στὴν ἐξδέρφῃ του. Μὴ τούτῃ ἦταν ἀμε-
τάπειστη. Ὑστερὰ ἵπ' τὴν ἀπλοχερίαν καὶ τᾶνοι
χτύκαρδο τοῦ Σκαλωσογιώργου ἦταν δυνατό ποτὲ
νὰ γυρίσῃ πάλι στὸ στερεώμενον καὶ μακράζῃ βαλ-
τινὸ;

Ἀπὲς του νὰ πᾶν στὶς καφεκαμάνισες καὶ στὶς
χορεύτρες, ἐπανακάθισεν ἔξω στὸν ἐξδερφό της,
ὅταν τὴν παρασκόρτιζε.

Καὶ τούτο φρενιάζει περισσότερο τὸ Σκακαρίλι
«τὴν ἀτιμὴ, νὰ τοῦ βγῇ καὶ μὲ τὸ παρὰ πᾶν ἰσ
Τὰποφάσιζε στὰλθινὰ νὰ τὴ σκοτώσῃ. Πὼς θάφτανε
ὡς ἐκεῖ δὲν τὸ πιστεύει οὔτε ὁ Καραφωτιάς, οὔτ' ὁ
Θωδωρὸς Νιαβλής, ποὺ τᾶκούν ἀπ' τὸ στόμα του,
μὴ ὡς τότο γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ καὶ ὁ πρῶτος
τότε μοναχὸς καὶ ὁ δεύτερος τὸ παράγγειλε τῆς
Κούλας μὲ τὸν Τυλιγάδα, νὰ φυλάγεται λίγον

ΕΝΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ

Στὸ Ἀχάλτσιχ τῆς Ρωσίας πέθανε στὶς 3 τοῦ
περασμένου Γενάρη ὁ Γιώργος Φωτιάδης, μιὰ δυ-
νατὴ φυσιογνωμία ἀγνωστὴ βίβαια στοὺς ἀναγνώ-
στες τοῦ «Νουμά», ὅπως εἶνα. Ἀγνωστο καὶ τὸ ἔργο
τοῦ τὸ μόλις ἀρχινημένο.

Ὁ Γ. Φωτιάδης ἔπασε θύμα τῆς σημερινῆς κοι-
νωνικῆς κατὰστασιν. Νόμοι, θρησκείες, πρόληψες,
κοινὴ γνώμη, καθήκοντα ὅπως τὰ νοιώθει ἡ ψεύτικη
κοινωνία μας, ἔλα αὐτὰ τὰ φαρμάκια ποὺ αἰῶνες
ποτίσανε τὴν ἀνθρωπότητα, ἔλα αὐτὰ τ' ἀγκαθερά
καὶ τὰ θανατηφόρα φυτὰ ποὺ ριζώσανε στὴν καρδίαν
τοῦ καθενὸς μας, ἐντειρεύτηκε νὰ τὰ ξεριζώσῃ ὁ Γ.
Φωτιάδης μὲ μιὰ ὑπεράνθρωπη θέλησιν. Ἐῖτανε
πολὺ ἀνίσως ὁ πόλεμος, δυσκολώτατο τὸ ἔργο. Τὸ
παλὺ τὸ χεῖρι βαστιέται ἀκόμα δυνατὸ καὶ εἰνος
ποὺ βάλθηκε νὰ τὸ γκρεμίσει, ἄκουε γύρω του βογ-
κητὰ, βλαστήμιες καὶ κατάρτες. Ἀβήκανε τὰ γό-
νατά του, τοῦ παράλυσαν τὰ χέρια, τὴν κυρίεψε ἡ
ἀπελπισία καὶ τάφηκε ὁ ἴδιος κάτω ἀπὸ κατάρτες
καὶ χαλάσματα.

Στὰ «Μισοφῶτα», δὲν ἔλα σὲ 5 μέρη, ποὺ τὸ
ἔρχισεν στὸν καιρὸ τῆς Ρωσικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὸ
τέλειωσεν πῆρσι ὅταν πᾶν ἐν κυρίῃ ἡ ἀπελπισία
γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ γιὰ τὴ θε-
ραπείαν τοῦ ἀπὸ τὴν ἀρώστια ποὺ ὑπόφερεν, ἔτσι
μιλᾷ ὁ Ἀλεξὸς μὲς τὴ φυλακὴν, ἀρρωστος καὶ ἀπ-
πισμένος, ἀφοῦ εἶδε πὼς μὴτε ὁ σκοτωμὸς τοῦ πα-
τέρα του, μὴτε ἡ ἀρνησιμὴ τῆς μάχης του καὶ τῆς
γοναίικας ποὺ λάτρεβε—σὺβολα παλιῶν ἰδανικῶν—
δὲ βοηθήσανε γιὰ τὴ νίκην τῆς ιδέας: «Ἀλεξὸς:
Μίλησες, Νοελ, σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἔχει μονάχα πι-
θυμᾷ, μὴ καὶ πιστεύει. Δὲ θὰ σὲ καταλάβω, ἔ
μιλοῦντες ἀλλοτρίως. Ἡ δύναμις κ' ἡ ὁρμή εἶναι αἰ-
σιόδοτες καὶ δὲν τὶς τρομάζει κανένα ἐμπόδιο. Ἄν
ποδαγουρίζουνται βουνα, στεγνώνουντε θάλασσες, γρί-
ζουντε ἀλυσίδες, ἐρχεται τὸ Φῶς! Ὅλα, ὅλα γί-
νουνται γιὰ κείνον ποὺ κλέβει! Σὲ μένα ὅμως ἡ
σωματικὴ ἀδυναμία ἔφερε καὶ τὴν ψυχικήν... Ἐγὼ
δὲν ἐλπίζω νὰ ἰδῶ τὴ νίκην, ποὺ ζωγράφισες. Δὲ
βλέπεις; Τὸ σῶμα εἶναι σκοτωμένο, ἡ ψυχὴ καλῆ-
θε ἀκόμα... Δὲν ξέρω πόσον καιρὸ ἀκόμα ὁ πᾶ-
λέψῃ! Μοῦ φαίνεται ὅχι πολὺ, γιὰτὶ καὶ τοῦ μυα-
λοῦ μου σβύνουντε ὅλκινα οἱ ἀχτίδες... Γοργὸ ἔρχε-
ται τὸ τέλος! Ὅχι, ὅχι ἐγὼ δὲ θ. ἰδῶ τὸ φῶς...»
Καὶ δὲν τὸ εἶδε τὸ φῶς καὶ τοῦ μυαλοῦ του σβύ-
νανε οἱ ἀχτίδες! Τὰ ἀπομεινάρια ἀπὸ τὸ ἄλλο ἔργο
τοῦ «Ἡ τρουμπέτα τῆς πρωτοχρονιάς» ποὺ τὸ ἔρ-
χισεν τέσσερις μῆνες πᾶν ἀπὸ τὸ θάνατό του, τὸ
ἀποδείχοντες. Κι ὅμως σ' αὐτὸ τὸ ἔργο στήριξε τὶς
ἐλπίδες του. Νὰ τί διαβάζουμε σὲ μιὰ σημείωσιν
δικῆ του: «18 Νοεβρην 1908. Γιὰ τὴ δουλειὰ μου
εἶμαι ὀλότρελα ἀπογοητευμένος. Μ' αὐτὴ τὴν κατὰ
στάσιν τίποτα δὲ γίνεται. Κρίμα! Καὶ νόμιζα πὼς

ἡ «Τρουμπέτα τῆς πρωτοχρονιάς» θὰ βγῇ τὸ δυνα-
τώτερο ἔργο μου. Μὴ πὼς μὴ ποῖς ἀλλοτρίως;
Δὲν μπορῶ νὰ συμμαζέψω τὶς σκέψεις μου κ' ἔργα
ζουμαὶ μισή, τὸ πολὺ μιὰ ὥρα τὴ μέρα. Ὑπάρχουν
μάλιστα μέρες, ποὺ δὲν τὸ ἀγγίζω διόλου. Ἐχω
τὴν ιδέα πὼς ἂν καταπινοῦμαι σ' αὐτὴ τὴ δου-
λειᾷ δυὸ χρόνια πρωτύτερα, ποὺ εἶχα ὁπωδιήποτε
δύναμιν καὶ ὁρεξὴ γιὰ δουλειὰ, θὰ πτύχαινα πολὺ
καλὰ...»

Ἀπὸ μικρὸς μισοῦσε τοὺς ἀνθρώπους, τὰ σκο-
λειὰ, τοὺς δασκάλους, τοὺς παπᾶδες. Προτιμοῦσε
τὴ μοναξιά. Περνοῦσε ὥρες ὀλκιμὲς μέσα στὰ
σκιαρὰ τῆς δάσῃ, κοντὰ στὰ δροσερὰ ρυάκια. Μι-
λοῦσε μὲ τὰ πουλιὰ καὶ τὰ βοήθοντες στὸ χεῖρι
τῆς φωλιάς τους. Ἀγαποῦσε ὀλοθερμὰ τὰ λουλού-
δια καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ, ποὺ εἶναι ἀνθρώποι, ἡ κοι-
νωνία καὶ τὸ σχολεῖο δὲν προφτάσανε νὰ μολέσουν.
Ἐῖτανε ἐποχὴ ποὺ πιστεύε ἀληθινὰ στὴ τελειωτικὴ
νίκην τοῦ Φωτός καὶ τῆς Ἀλήθειας. Κι δὲν τὰ
ἐνείκε διαλυθῆσαν, ὅταν πείστηκε πᾶς πὼς ὁ ἔρ-
χόμενος τοῦ Φωτοῦ δὲν εἶναι στὰ κοντὰ ὅπως φαν-
ταστῆκε—κι ἔφισε μὲς τὴ μισὴν τὸ τρίτο μέρος
τῆς τριλογίης τοῦ «Τὸ Φῶς», ὅταν ἡ σωματικὴ
ἀρρώστια, ἀρρώστωντες τὰ νύχια μὲς τὰ σπλάχνα
του, τοῦ πῆρε καθ' ἑαυτὸν, καὶ ὅταν ἡ ἀνθρωπότης,
ποὺ τότο πᾶν ἀγάπησε, καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλους οἱ
Ρωμιοὶ μας, τοῦ τυτίζανε τὰ πὺ πικρὰ ποτήρια,
μολάχα ἡ ἀγάπη τοῦ στή Φύσιν καὶ στὰ λουλούδια
τοῦ ἀπόμενε.

Τὸ Χρῆος ὅπως τὸ νοιώθει ἡ σημερινὴ κοινωνία,
τὸ ἀναθεματισμένο τὸ Χρῆος! Νὰ μὴ πικραίνουμε
τοὺς δικούς μας, νὰ μὴ σηκώνουμε κατὰ πᾶνους μας
τὴν Κοινὴ γνώμη! Μ' ὅλο τὸ μίσος του, μ' ὅλη
τὴν περιφρόνησιν στὰ παραδοδεγμένα, ἀνγκαζεὶ τὸν
ἑκτό του νὰ εἶναι κείνος ποὺ δὲν εἶτανε, καὶ νὰ
κάνῃ κείνο ποὺ δὲν ἤθελε. Πρῶτος στο σχολεῖο τοῦ
χωριοῦ, πρῶτος στὸ Γυμνάσιον τῆς Τραπεζούντας. Τὸ
σχολεῖο του νὰ σπουδάσῃ βυζαντινὴ, τ' ἄλλο ὀειρὸ
του, νὰ ἀρρώσῃ τὴ ζωὴν τοῦ στή σκηνή, μένει πὸ-
θος μονάχα. Κάτι τὸ δάσκαλο, καὶ υπαίνει γραμ-
ματικὸς σ' ἐμπορικὸν κατὰστημα γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ
ψωμὶ του, γὰ ν' ἀποχτήσῃ μιὰ θέσιν τινὴ Κοινο-
νία! Ἔτσι τὸ θέλει ὁ κόσμος. Μ' αὐτὸς δὲν μπο-
ρεῖ. Μετὰ τοῦ γίνεται φοβερὸς πόλεμος. Μιὰ μέρα
πετᾷ τὰ κατὰστιχα, μουτίζοντες τὴν πρόληψιν καὶ
τὴν κοινωνία καὶ ἀποφασίζει νὰ φύγῃ μὲ ἡθιποικίους.
Οἱ δικοὶ του κ' εἰ καλοθελητὰδες τοῦ τὸν ἐμποδι-
ζουν. Φεύγει γιὰ τὴν Ἀθήναν, ἄθελα γράφεται
φοιτητὴς στὰ Νομικὰ καὶ ἔθελα σκοτώνεται στὴ μι-
σητὴν ἐργασίαν. Παλίνει τὸ διπλωμά του, καὶ πᾶει
στὴν Πετρούπολιν. Δὲν τὸν ἀρέσει ἡ μαύρη, ἡ ὀμι-
χλώδην πολιτεία μὲ τοὺς κρούους τοὺς ἀνθρώπους.
Δὲν τοὺς ζεστᾷ ἀκόμα ἡ ἐπαναστάσις. Ἀρρω-
σταίνει, ξαναγυρίζει στὴν Ἀθήναν. Δίνει τὶς ἐξετά-
σεις τοῦ στὸν Ἀρειὸ Πάγο γιὰ νὰ γίνῃ δικηγόρος

καὶρὸ ὅτο ποὺ νὰ περάσῃ τὸ μπουρίνι τοῦ ἀγαπη-
τικῆς. Στὸ βελούχι ὁ στερεὸς δὲν ξαναπαρῆκε
ἡ Κούλα ὅλως βλέπει τὸν ἴσκιον του νὰ σέρνεται τὰ
πόβερχα ἕνα γύρο κ' τὴν κούλια. Κι ὅταν εἰ ἀδερ-
φὲς εἶναι φευκατες, συρτώνεται διπλὰ ἀπὸρμένα.
Γιὰτὶ ἔρχισεν κ' ἐκεῖνη νὰ φοβάται ἀληθινὰ. Κάθε
στιγμὴ θάρρει ὅτι ἀκούει τὸ πᾶν καὶ τοῦ ὅζω στὴ
σκιά, ἡ ἐξαγοιωμένη ὄψη τοῦ βαλτινοῦ λοχία τῆς
φαίνεται πὼς ἀνίσιν τὴν πόρταν καὶ χυμκεὶ μέσα.

Κ' οἱ φόβοι τῆς δὲ ἦταν κοῦφιοι. Ἐα βράδυ,
ποὺ ἡ Φρόσω κ' ἡ Μαριὸ ἐλειπν κ' ἡ Κούλα
ἔμεινε μόνη τῆς μὲ τὴ μικρὴ τὴν Παναγιούλα, χτύ-
πησε ἡ πόρτα πράγματι.

«Ποῖος εἶναι;» ρώτησε ἀπομέσας τρομαγμένη ἡ
Κούλα.

«Ἐγὼ εἰμ', ἄνοιξε», ἀπάντησε μιὰ βραχνὴ
φωνή.

Ἦταν ὁ Μάνθος Σκακαρίλος.

Ἡ Κούλα δὲν ἔγρε δύναμιν νὰ βγάλῃ λόγο.

Ἡ πόρτα ξαναχτύπησε.

«Ἄνοιξέ μ', ἀλλοῦς θὰ τὴν τσακίσω.»

Ἡ Κούλα ἄδραξε τὴν Παναγιούλα καὶ ἀκούμπη-
σαν μ' ὅλη τὴ δύναμή τους πῶς ἀπὸ τὴν πόρταν.
«Ἄνοιξ' ἡ θὰ τὴν τσακίσω, σὺεῖπα», μουρ

μούρισε ξανά ἡ φωνὴ ἀπόξω.

«Φεύγα, ἀλλοῦς θὰ βγῶ στὸ παρὰθῦρι νὰ φω-
νάξω», φοβέριξε κ' ἡ Κούλα, χάνοντας τὴν ὑπὸμνην
ἀπ' τὸν τρέμον τῆς.

Χτύπημα δυνατώτερο, σὰ νάταν τώρα μὲ τὸ
πόδι, τράνταξε τὴν πόρταν. Καὶ δεύτερο καὶ τρίτο
τόνα ἀπάνω στᾶλλο. Ἡ Κούλα πακτώνοντας τὴν
χύμησε στὴν ἄλλη κάμαρκα, τὴν κλείδωσε καὶ
βγήκε τὸ μπουρίνι ρεκαζόντας. Ἡ Παναγιούλα,
ποὺ ἔμεινε μοναχὴ ὅτο χειμωνιάτικο καὶ στὴ σκο-
ταδι, ἔβαλε κ' ἐκεῖνη τοὺς σκουτούς.

Ὁ Φωτούλας Τυλιγάδας μὲ δυὸ ἄλλους, ποὺ
ἄκουσαν ἀπ' τὸ βελούχι, ἔτρεξαν στὴν αὐλόπορταν
τῆς κούλιας. Πρὶν φτάσουν ὅμως, ὁ Σκακαρίλος
ἔγιν' ἀφαντος ἀπὸ τὸ πίσω μέρος.

Ἡ Φρόσω κ' ἡ Μαρὶὸ, σὰ γύρισαν, βρήκαν τὴν
ἀδερφή τους μὲ τὸ αἶμα τῆς κομένο. Δὲ μπορούσε
νὰ τοὺς δ-ηγηθῇ καλὰ καλὰ τί ἔγινε.

Γιὰ νὰ σταθῇ ἡ καρδιὰ τῆς Κούλας καὶ τῶν
ἄλλων μὲς τὴν κούλια δὲ ἦταν ἄλλο μέσο ἀπ' τὸ
νὰ πᾶν πρῶτ' ἡ ἴδιος Φρόσω στὸ δικαστή. Κι ὁ
ἄγριος βαλτινὸς ποὺ ἦρε νὰ ταράξῃ τὸ εἰρηνικὸ
παιγνίδισμα τῆς κούλιας, μετὰτέθηκε τὴν ἴδιαν μέρα
στο λόχον ποὺ εἶχε τὸ τάγμα ἀποσπασμένο στὰ